

ชื่อเรื่อง ความรู้เรื่องมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ

ผู้เขียน

1. นางศิริพรรณ บุตรศรี นักวิชาการชำนาญการพิเศษ
2. นางจันทิรา นันทมงคลชัย นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญ
3. ร.ต.อ.หญิง ไพรมา นาคนิยม นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญ
4. นางสาวกรรณิการ์ เจริญจิตร พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ
5. นางสาวราตรี ชายทอง นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ
6. นางสาวลักขมี มณีวงษ์ พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ

เนื้อหาองค์ความรู้

ความสำคัญของเด็กปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตและพัฒนาการในทุกด้าน เป็นช่วงวัยที่พัฒนาการทางด้านต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดและเป็นฐานรากที่สำคัญสำหรับพัฒนาการในช่วงวัยต่อไปเด็กในวัยนี้จึงเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมตามช่วงวัยจะสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคต ดังคำกล่าวของ ศ.ดร.เจมส์เจ เอคแมน นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล ปีพ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ว่า “การลงทุนพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าให้ผลตอบแทนแก่สังคมที่ดีที่สุดในระยะยาว” ดังนั้น การพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงเป็นรากฐานที่มีผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของคนตลอดชีวิตและเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุด กล่าวคือ เด็กเยาวชนและผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพดีมีความสามารถเรียนรู้ทำงานได้เก่ง และเป็นพลเมืองดีที่จะนำสู่ความสำเร็จในสังคมที่ท้าทาย

เหตุผลที่ต้องมีมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ในปัจจุบันประเทศไทยมีเด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 6 ปี จำนวน 4.5 ล้านคน สสำรวจโดยกรมอนามัยตั้งแต่ พ.ศ. 2542 ถึง 2560 รวม 6 ครั้ง พบประมาณร้อยละ 30 ที่มีพัฒนาการไม่สมวัยนับเป็นวิกฤติร้ายแรงต่อการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการสร้างประเทศให้เจริญรุ่งเรือง มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในสภาพสังคมที่บิดา มารดา และผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความจำเป็นต้องพาเด็กปฐมวัยไปรับบริการการดูแลและพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ที่มีคุณภาพแตกต่างกันมาก ระหว่างกลุ่มมีโอกาสนับกลุ่มด้อยโอกาส ระหว่างการจัดการศึกษาเร่งเรียนจนเครียด กับแบบละเอียดความเอาใจใส่ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กจึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนทั้งจากมุมมองของการพัฒนาคุณภาพมนุษย์และการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาประเทศไทยมีหน่วยงานภาครัฐหลายแห่ง องค์กรท้องถิ่น เอกชนจัดบริการดูแล พัฒนาและจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยหลากหลายรูปแบบ โดยแต่ละหน่วยงานมีมาตรฐานและเกณฑ์การประเมินแตกต่างกัน ตามภารกิจของหน่วยงาน แม้จะมีการจัดทำมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ พ.ศ. 2554 ในทางปฏิบัติมีมาตรฐานหลากหลายจากหน่วยงานต่างๆ ที่เน้นการประเมินตามภารกิจของหน่วยงาน และข้อจำกัดของการใช้มาตรฐานเดิม ที่ครอบคลุมเฉพาะเด็กอายุ 2-5 ปี เท่านั้น ไม่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษา สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่ยังต้องใช้หลายมาตรฐานทำให้ผู้ปฏิบัติสับสนและต้องทำงานซ้ำซ้อน และยังไม่ได้นำผลการประเมินไปพัฒนาเท่าที่ควร

คณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (ก.พ.ป.) ได้เห็นชอบให้คณะอนุกรรมการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยจัดทำมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติขึ้นเป็นมาตรฐานกลางให้ทุกหน่วยงานใช้ร่วมกันในการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการดูแลพัฒนาและจัดการศึกษาสำหรับเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนเข้า

ประถมศึกษา โดยมีการประสานงานคณะกรรมการเฉพาะกิจฯ ทั้ง 2 คณะ (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและอนุบาล) ร่วมกับคณะกรรมการปรับปรุงมาตรฐานฯ คณะอนุกรรมการประสานและส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัย คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (กดยช.)

วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการดูแลพัฒนา และจัดการศึกษาและการดำเนินงานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกสังกัด ที่ดูแลเด็กในเวลากลางวัน ช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิด ถึง อายุ 6 ปีบริบูรณ์ หรือ ก่อนเข้าเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่สามารถนำไปใช้ประเมินการดำเนินงานของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในทุกสังกัด เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดบริการและความต่อเนื่องของการพัฒนาเด็กปฐมวัย

กลุ่มเป้าหมาย

สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ที่รับดูแล พัฒนาและจัดประสบการณ์เรียนรู้ การศึกษาแก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 6 ปี หรือก่อนเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ที่ใช้ชื่อหลากหลาย รวมทุกสังกัดในประเทศไทยจำนวนมากกว่า 50,000 แห่ง ได้แก่

- สถานบริการรับเลี้ยง/ดูแล พัฒนาเด็ก เอกชนกว่า 1,600 แห่ง ศูนย์รับเลี้ยงเด็กในสถานประกอบการ/แรงงาน 63 แห่ง (กำกับดูแลโดย พม.)
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 19,429 แห่งและโรงเรียนอนุบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 1,215 แห่ง (กำกับดูแลโดย มท.)
- ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 312 แห่ง (สำนักพัฒนาสังคม) สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน 12 แห่ง (สำนักอนามัย) และระดับชั้นอนุบาลในโรงเรียน 429 แห่ง (สำนักการศึกษา) ในสังกัด กทม.
- โรงเรียนอนุบาลเอกชน 1,830 แห่ง (สังกัด สช. ศธ.)
- ชั้นเตรียมอนุบาล อนุบาลในโรงเรียน สพฐ. 30,006 แห่ง
- หน่วยงานอื่นๆ เช่น อนุบาลสาธิตในมหาวิทยาลัย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มูลนิธิ และองค์กรเอกชน

การขับเคลื่อนมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติมีดังนี้

๑. สร้างการรับรู้ ความเข้าใจ กระบวนการประเมิน ประสานความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติด้วยการใช้มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ สำหรับบุคลากรผู้รับผิดชอบด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยใน ๔ กระทรวงหลัก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน
๒. จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ เพื่อบูรณาการการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรม
๓. ดำเนินการให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ ๔ กระทรวง และภาคีเครือข่ายดำเนินงานตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติอย่างทั่วถึง เช่น เผยแพร่ในระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี ในเว็บไซต์ต่อออนไลน์ สร้างความตระหนักในสื่อสาธารณะเพื่อให้ครอบครัวและสังคมมีส่วนร่วมรับรู้ และพัฒนาคุณภาพสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย
๔. มีการพัฒนาพิจารณารวบรวมข้อมูล สรุปผลการติดตาม และรายงานความก้าวหน้าผลการขับเคลื่อนมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติสู่การปฏิบัติ ในระดับท้องถิ่น อำเภอ รายงานต่อคณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยระดับจังหวัด เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (กดยช.) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) หรือกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) รายงานต่อคณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (ก.พ.ป.) เสนอต่อคณะรัฐมนตรี ปีละ ๑ ครั้ง เพื่อพัฒนาคุณภาพต่อไป

รายละเอียดในเล่มมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ประกอบด้วย

- ความสำคัญของเด็กปฐมวัย
- อุดมการณ์และหลักการในการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยของชาติ
- เหตุผลที่ต้องมีมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ
- วัตถุประสงค์
- กลุ่มเป้าหมาย
- สาระของมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ

ภาคผนวก ๑ คู่มือมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ

- มาตรฐานด้านที่ ๑ การบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย
- มาตรฐานด้านที่ ๒ ครู/ผู้ดูแลเด็กให้การดูแล และจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย
- มาตรฐานด้านที่ ๓ คุณภาพของเด็กปฐมวัย

ภาคผนวก ๒ แบบบันทึกการประเมินมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ

ภาคผนวก ๓ คำสั่งคณะกรรมการ/คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง

ภาคผนวก ๔ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๖๒

การสรุปผลการประเมินของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ

ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การพิจารณา	
	คะแนนเฉลี่ย	จำนวนข้อที่ต้องปรับปรุง
A ดีมาก	ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป	ไม่มี
B ดี	ร้อยละ ๖๐-๗๙.๙๙	๑-๗ ข้อ
C ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	ร้อยละ ๔๐-๕๙.๙๙	๘-๑๕ ข้อ
D ต้องปรับปรุง	ต่ำกว่าร้อยละ ๔๐	๑๖ ข้อขึ้นไป

มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติถือเป็นมาตรฐานขั้นพื้นฐานของประเทศซึ่งใช้ได้กับทุกบริบท โดยได้มีการเทียบเคียงกับมาตรฐานของทุกหน่วยงานที่มีอยู่แล้วร่วมกับมาตรฐานคุณภาพของภูมิภาคอาเซียน ทั้งนี้ หากสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีศักยภาพการให้บริการพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพสูงกว่า มาตรฐานนี้ สามารถพิจารณาเพิ่มเติมเกณฑ์ดังกล่าวได้ตามบริบท เช่น สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กเอกชน สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ โรงเรียนอนุบาลทั้งรัฐและเอกชน โรงเรียนอนุบาลนานาชาติ ฯลฯ

ในกรณีที่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยไม่ผ่านการประเมินตามมาตรฐานนี้ คือ ระดับคุณภาพ D (ต้องปรับปรุง) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับชุมชนและสังคมจะต้องช่วยเหลือ สนับสนุน เพื่อให้ดำเนินการได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำเป็นอย่างน้อย แต่ไม่ควรปรับลดเกณฑ์ให้ต่ำลงเนื่องจากมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยฉบับนี้ถือเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาเด็กของประเทศ และเป็นมาตรฐานเชิงคุณภาพเพื่อใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานและจัดบริการให้เด็กปฐมวัยได้มีโอกาสเริ่มต้นชีวิตอย่างมีคุณภาพและเท่าเทียมกัน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำเป็นการเพิ่มคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุดในการนำประเทศไทยสู่ความเจริญก้าวหน้า มั่นคง ยั่งยืน ท่ามกลางความท้าทายของโลกในศตวรรษที่ ๒๑

กลุ่มงานพัฒนาสุขภาพะสตรี เด็กปฐมวัยและครอบครัว